DEVELOPMENT OF THE COLLATERAL PRODUCTION AVERAGE FOR WHEAT AND CORN IN THE HUNGARIAN REGIONS

HOLLÓSY, ZSOLT

Keywords: EU, region, wheat, corn, collateral production average.

Hungary can be said to play a significant role in Europe's corn production, despite the fact that since the mid-1980s, increases in domestic production averages cannot be said to have kept pace with the EU-15 member states' average. Wheat is less significant and its collapse began at the start of the 1990s. Production averages fluctuate significantly. The regions that determine production are the North and South Plains, and southern Transdanubia. The collateral production average has grown year on year. In the period under examination wheat was profitably cultivated in the main regions – generally on land of higher quality than 26 AK (Gold Crowns) - even without subsidies. It is true for wheat production as a whole that it can be carried out successfully in all the areas examined, taking into account that the by-products reduce costs and that the subsidies increase income.

It is characteristic of northern and central Hungary that only subsidised corn cultivation is profitable. Subsidies significantly improve the income situation, but in areas of below-average quality in western Hungary and those of poor quality in central Hungary, even this cannot be expected to result in successful farming.

A BÚZA ÉS KUKORICA FEDEZETI TERMÉSÁTLAGÁNAK ALAKULÁSA MAGYARORSZÁGON

HOLLÓSY ZSOLT dr.

Kulcsszavak: EU, régió, búza, kukorica, fedezeti termésátlag.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Megállapítható, hogy Magyarország Európa kukoricatermelésében jelentős szerepet játszik, annak ellenére is, hogy az 1980-as évek közepétől nem tart lépést a hazai termésátlagok növekedése az EU-15 tagállamának átlagával. A búza jelentősége kisebb, itt a leszakadás az 1990-es évek elején kezdődött. A termésátlagok jelentősen ingadoznak. A termelés meghatározó régiói: Észak- és Dél-Alföld, Dél-Dunántúl. A fedezeti termésátlag évről évre növekedett. A vizsgált időszakban a búzát a fő régiókban támogatások nélkül is sikerült – jellemzően a 26 AK-nál jobb minőségű földeken – nyereségesen termelni. A búzatermelés egészére igaz, hogy a vizsgált területek mindegyikén eredménnyel termelhető, a melléktermék költségcsökkentő, valamint a támogatások jövedelemnövelő hatását figyelembe véve.

Észak- és Közép-Magyarországon jellemzően csak támogatással jövedelmező a kukoricatermelés. A támogatások jelentősen javítanak a jövedelmi helyzeten, de Nyugat-Magyarország átlag alatti és Közép-Magyarország gyenge minőségű területein még így sem várható eredményes gazdálkodás.

BEVEZETÉS

Magyarország Európa kukoricatermelésében jelentős tényező, viszont a búza szerepe kisebb. Mindkét növény termésátlaga nagy ingadozást mutat. Jövedelmi helyzetük értékelésének egyik módja a fedezeti termésátlag meghatározása. Amennyiben a számítások régiónkénti és földminőség szerinti bontásban történnek, körül lehet határolni azokat a területeket, ahol a gazdálkodás szerkezetét célszerű módosítani.

A vizsgálat célja annak megválaszolása, hogy melyek a búza- és kukoricatermelés súlyponti régiói Magyarországon? Mely régiókban, illetve milyen földminőségnél jövedelmező a búza és a kukorica termelése? Van-e olyan terület, ahol a vezető országok átlagait is meg tudják haladni? Milyen szerepet játszik a jövedelmi helyzetben a támogatás? Támogatás nélkül jövedelmezően termelhető-e a két növény Magyarországon?

Információforrásul az *Agrárgazdasági Kutató Intézet* (AKI) kiadványai, az általuk kialakított tesztüzemi rendszer vizsgálati céloknak megfelelően csoportosított és összesített adatai, valamint a KSH adatai szolgáltak.

Az értékelés egy lehetséges módja a *fedezeti termésátlag* (fedezeti pont) meghatározása régiónkénti és földminőség szerinti bontásban. A fedezeti termésátlag az, amikor a hozzá tartozó termelési érték fedezi a termelési költséget. Ezt kell elérni adott területen ahhoz, hogy ne keletkezzen veszteség az ágazatban, az e feletti hozam értékesítése esetén lehet jövedelemre számítani. Az áraknak jelentős befolyása van az egyensúly kialakításában, így azok évek közti és éven belüli változása jelentős módosító tényező.

A számítások az AKI által alkalmazott módszer felhasználásával történtek (v.ö. *Béládi – Kertész, 2003, 2005*). Meghatározásra került a támogatások hatásától mentes fedezeti termésátlag is. A vizsgálatban szereplő árak átlagárak.

AZ ELEMZÉS EREDMÉNYEI

Magyarországon a két növény termelésében az Észak- és Dél-Alföld, valamint a Dél-Dunántúl a meghatározó régió. A kukoricatermelésből a három régió részesedése 72%. A búzatermelésben a terület megoszlása egyenletesebb a régiók között. A három említett régió aránya 61%. A vizsgált évek mindegyikében a Dél-Dunántúl termésátlaga számottevően meghaladta a többiét.

A búzatermelés adataiból (1. táblázat, 1-3. ábra) megállapítható, hogy jelentős eltérések tapasztalhatók az egyes régiók között.

Az Észak-Alföld Régió búza termésátlagai még alacsonyabb földminőség esetén is elérik, illetve meghaladják a termésmennyiség tekintetében vezető Franciaország és Németország átlagtermését. A Dél-Alföld átlagos és annál jobb területein a termésátlag nagyobb az EU-25 tagállamának átlagánál.

A kukoricatermelés adataiból (2. táblázat, 4-6. ábra) látható, hogy országos szinten – a búzatermeléshez viszonyítva – összességében kiegyenlítettebb a kép. Az előbbi megközelítésben a Közép- és Dél-Dunántúl van kedvező helyzetben, különösen az átlag feletti minőségű területeken. Megjegyzendő azonban, hogy a mennyiségi adatok ilyen összehasonlítása csak korlátozott következtetések levonására alkalmas. Pontosabban tudnánk megítélni a helyzetet a műtrágyázás, valamint a termésátlagok földminőségtől függő uniós adatainak ismeretében. Ökonómiai szempontból pedig a költség- és jövedelemviszonyok ismeretében lehetne teljesebb képet kapni a kérdésben.

Megfontolandó a két növény termelése helyett alternatív megoldások kere-

sése, elsősorban Észak-Magyarországon, továbbá Közép-Magyarország és Nyugat-Dunántúl átlag alatti minőségű területein. A művelési ág változtatásának lehetősége elsősorban az erdősítés. Az állati termékek értékesítésének növelésével kiegyenlítettebbé tehető a területhasznosítás szerkezete.

Az egyre emelkedő energiaárak és a környezetvédelmi szempontok alapján megoldásnak kínálkozik a biológiai alapú üzemanyaggyártás alapanyag-termelésének fejlesztése, valamint az energetikai célú növénytermelés is. Fontos e területeken a részletes költség-jövedelem elemzés és az energiamérleg meghatározása.

1. táblázat

Búzatermelés régiónként összesített adatai

(M.e.: t/ha)

Megnevezés	Nyugat-Dunántúl	Közép-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Közép Magyarország	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Országos
Átlaghozam 2002-2004 átlaga	3,98	3,86	4,63	3,16	3,30	3,55	4,20	3,83
Fedezeti pont/1 2003-2004 átlaga	6,67	3,04	3,48	7,47	4,35	2,36	2,30	2,90
Fedezeti pont/2 2003-2004 átlaga	5,10	5,43	5,57	-	10,40	4,19	3,21	4,65

Fedezeti pont/1 támogatással, Fedezeti pont/2 támogatás nélkül

Forrás: AKI alapján saját számítás

2. táblázat

Kukoricatermelés régiónként összesített adatai

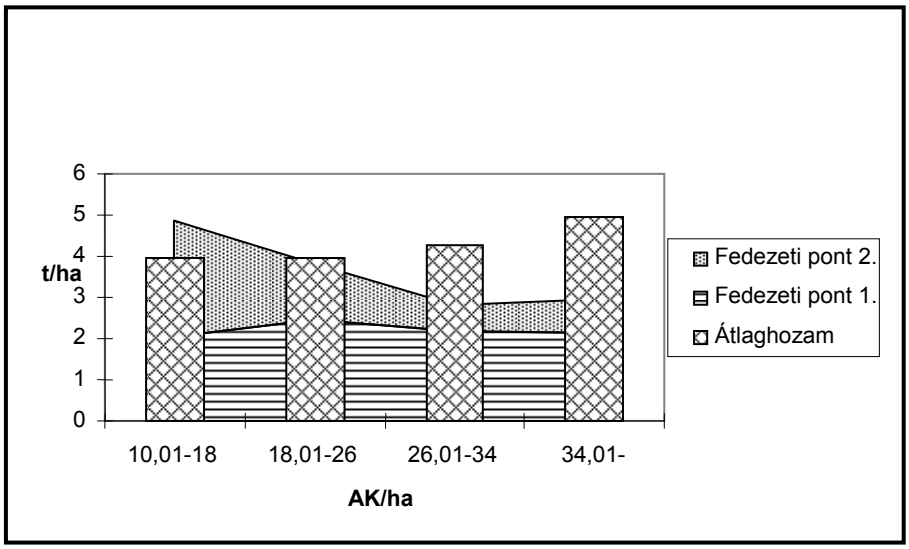
(M.e.: t/ha)

Megnevezés	Nyugat-Dunántúl	Közép-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Közép Magyarország	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Országos
Átlaghozam 2002-2004 átlaga	5,36	5,82	6,60	4,17	4,99	5,78	5,29	5,70
Fedezeti pont/1 2003-2004 átlaga	4,17	3,24	4,24	3,24	3,36	4,48	3,83	3,80
Fedezeti pont/2 2003-2004 átlaga	5,90	4,35	5,67	5,81	4,44	6,49	5,27	5,18

Forrás: AKI alapján saját számítás

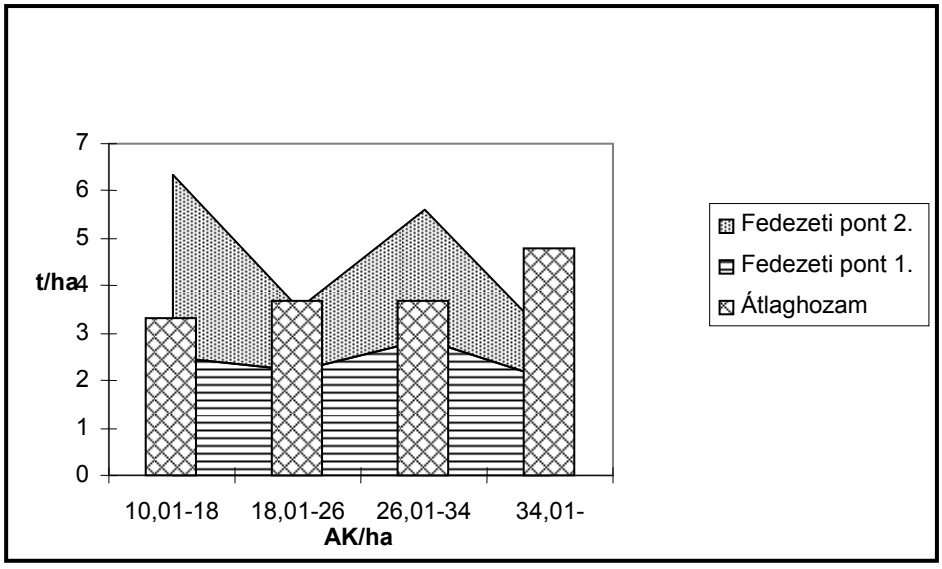
1. ábra

Fedezeti pontok és a termésátlag alakulása a búzatermelésben a földminőség függvényében a Dél-Alföldön, 2002-2004 átlaga

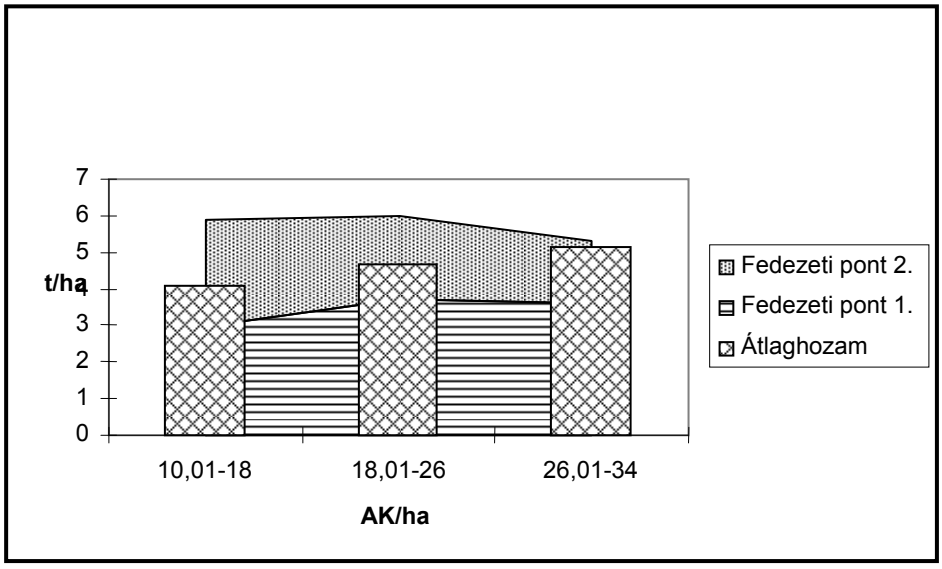
2. ábra

Fedezeti pontok és a termésátlag alakulása a búzatermelésben a földminőség függvényében az Észak-Alföldön, 2002-2004 átlaga

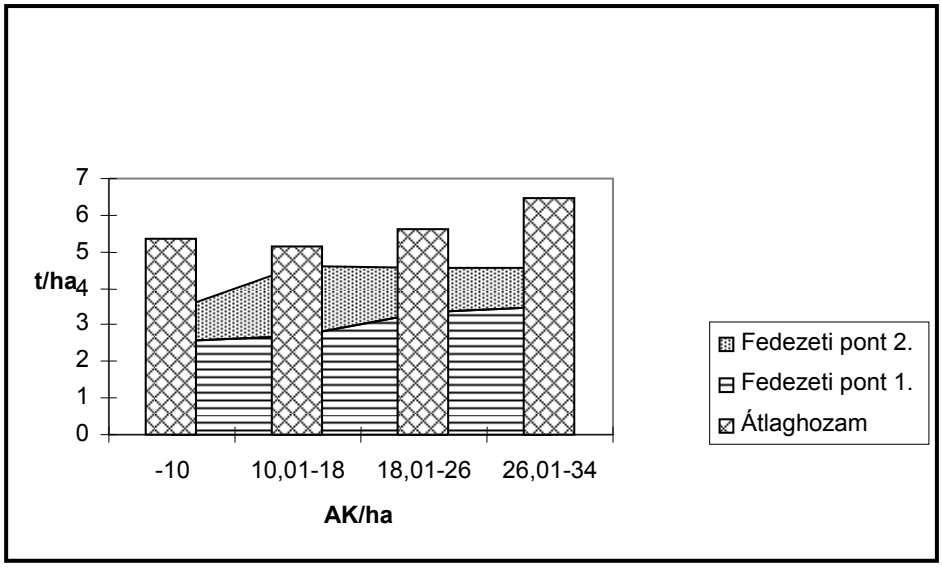
3. ábra

Fedezeti pontok és a termésátlag alakulása a búzatermelésben a földminőség függvényében a Dél-Dunántúlon, 2002-2004 átlaga

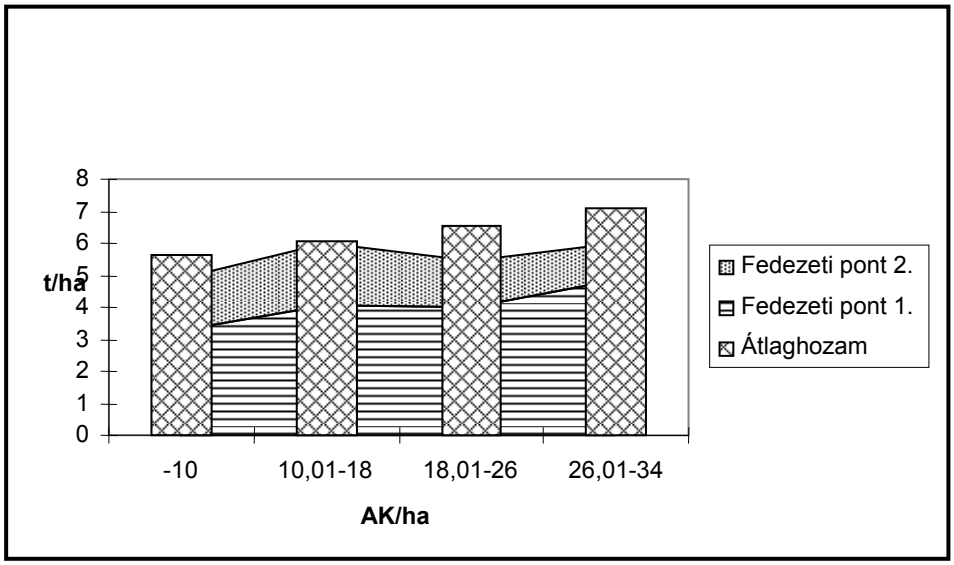
4. ábra

Fedezeti pontok és a termésátlag alakulása a kukoricatermelésben a földminőség függvényében a Közép-Dunántúlon, 2002-2004 átlaga

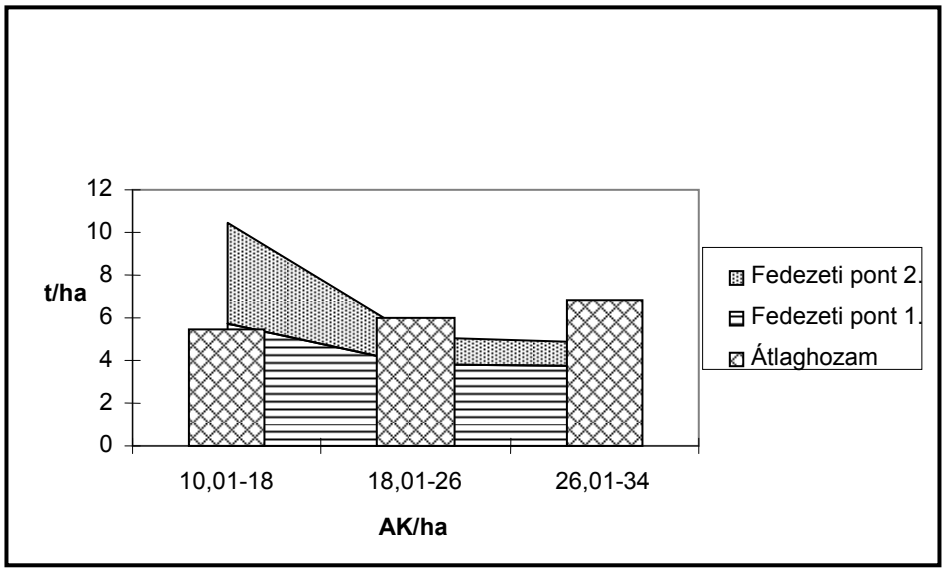
5. ábra

Fedezeti pontok és a termésátlag alakulása a kukoricatermelésben a földminőség függvényében a Dél-Dunántúlon, 2002-2004 átlaga

6. ábra

Fedezeti pontok és a termésátlag alakulása a kukoricatermelésben a földminőség függvényében az Észak-Alföldön, 2002-2004 átlaga

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) Béládi K. – Kertész B. (2003): Tesztüzemek főbb ágazatainak költség és jövedelemhelyzete 2002.-ben. Agrárgazdasági Információk 6. sz., AKII, Budapest – (2) Béládi K. – Kertész B. (2005): Tesztüzemek főbb ágazatainak költség és jövedelemhelyzete 2004-ben. Agrárgazdasági Információk 4. sz., AKI, Budapest – (3) EU-Georgikon116.sz.http://tudashaz.georgikon.hu /euronews – (4) Magyar statisztikai évkönyv, 2003. KSH, 2004 – (5) Mezőgazdasági statisztikai évkönyvek 2002, 2003, 2004. KSH, Budapest,. 2003, 2004, 2005 – (6) Potori N. – Udovecz G. (2004): Az EU-csatlakozás várható hatásai a magyar mezőgazdaságban 2006-ig. AKI, Budapest – (7) http://faostat.fao.org(2006)